

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ประวัติ ความเป็นมาของเครื่องหมายการค้า และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แนวคิดทฤษฎีเครื่องหมายการค้าเกิดจากนักนิติศาสตร์ ที่หมายปกป้องสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยบางแนวคิดนั้นได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ รวมถึงสงครามการค้าที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางเป็นสากล

2.1 แนวคิด ทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

เครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ที่มีผลต่อผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายด้าน เศรษฐกิจ และสิทธิต่างๆของผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายอย่างมาก ดังนั้นความคุ้มครองเครื่องหมายที่ เกิดจากแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ จึงมุ่งเน้นในเรื่องของการได้สิทธิและความคุ้มครองเครื่องหมายของผู้ เป็นเจ้าของเครื่องหมาย ที่ได้ตราหรือหมายไว้กันสินค้า

2.1.1 ทฤษฎีเสรีนิยม

นักนิติศาสตร์มีความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดนี้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นผลผลิตที่เกิดจาก ความคิดริเริ่มของสังคม และให้ถือว่า เป็นทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ ควรตกเป็นสมบัติสาธารณะ ซึ่งบุคคลอื่นสามารถนำไปใช้ได้โดยเสรี” โดยแนวคิดของนักนิติศาสตร์ดังกล่าวมาจากแนวคิดทฤษฎี ของนักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้ให้แนวคิดในเชิงเสรีนิยมไว้ว่า “ทรัพย์สินทางปัญญาอัน เกิดขึ้นจากความนึกคิดในการสร้างสรรค์ของมวลมนุษยชาติ นั้นเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของเหล่า บรรพบุรุษ โดยความคิดของผู้สร้างสรรค์ ที่ก่อให้เกิดขึ้นนี้ เป็นความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์งาน ซึ่ง ไม่น่าจะเกิดขึ้นเป็นเอกเทศ

2.1.2 ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory)

ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาตินี้เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส และยังคงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง นักกฎหมายในประเทศยุโรป ที่มีความยึดมั่นต่อการเคารพ สิทธิมนุษยชน ด้วยแนวคิดว่าด้วยสิทธิตามธรรมชาติได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ในระบบการ คุ้มครองลิขสิทธิ์ ดังจะเห็นได้จากที่มีการรับรองกรรมสิทธิ(moral right) แต่ในระบบการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติไม่เป็นที่ยอมรับเท่าใดนัก

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อ พื้นฐานที่ว่า การให้ความคุ้มครองโดยรัฐ เป็นการรับรู้ทางศีลธรรมที่เจ้าของมีอยู่เหนือผลงานทางปัญญาของตน เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานหรือทำการประดิษฐ์คิดค้น สิ่งใดขึ้นมา ผลผลิตทางความคิดดังกล่าวก็จะตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น และการที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้ประดิษฐ์ไปแสวงหาประโยชน์ โดยไม่มีอำนาจจึงถือเป็นการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรง เทียบได้กับการไปลักทรัพย์ของผู้อื่น

การขโมยทางความคิดนั้นหมายถึง การนำสิ่งที่กฎหมายสงวนไว้ สำหรับผู้ทรงสิทธิไปใช้ โดยไม่มีอำนาจ ถ้ากรณีมิใช่เป็นผลงานทางปัญญา ที่กฎหมายสงวนไว้สำหรับผู้สร้างสรรค์แล้ว บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็สามารถที่จะนำเอาผลงานทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ ความคิดหรือผลงานทางปัญญาต่างๆ ก็หาได้ตกเป็นทรัพย์สินของผู้ที่ทำการพัฒนาและคิดค้นในทุกกรณี ดังเช่นที่ทฤษฎีสติธรรมชาติวางหลักเอาไว้ไม่ เฉพาะแต่ความคิดหรือผลงานทางปัญญาที่เข้าเกณฑ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายเท่านั้นจึงจะตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น

2.1.3 ทฤษฎีคุ้มครองป้องกัน

เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความคิด ในการสร้างสรรค์ งานทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อมีการก่อให้เกิดงานการแสดงออกมาซึ่งความคิดแล้วถือว่าเป็นสิทธิ ประเภทหนึ่งอันอาจถือได้ว่าเป็นวัตถุแห่งสิทธิ เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง และสิทธิดังกล่าวเป็นทรัพย์สิน ที่เจ้าของสิทธิควรได้รับความคุ้มครอง เช่นเดียวกับสิทธิในทางแพ่ง

ทฤษฎีข้างต้นของนักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ได้เกิดการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวให้เป็นระบบ มีการให้ความคุ้มครอง และกำหนดกรอบแห่งสิทธิอันได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า ต่อมาวิวัฒนาการในแนวคิดในเรื่องของการให้ความคุ้มครอง ในเรื่องสิทธิต่างๆ พัฒนาโดยรวบรวมเอาสิทธิต่างๆ ข้างต้นมาจัดเป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งกำหนดสิทธิ นั้นเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ซึ่งหมายถึงสิทธิตามกฎหมายอันเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ อันเกิดจากการ ใช้ความคิดและสติปัญญาของมนุษย์ แต่เดิมสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า ต่อมาเมื่อมีการจัดระบบทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการแยกสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็น ๒ สาขา ดังนี้

2.1.3.1 ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) ซึ่งหมายถึงผลงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์ เกี่ยวกับการผลิต หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แก่สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า

2.1.3.2 ทรัพย์สินทางวรรณกรรมและศิลปกรรม (Literary and Artistic Property) ซึ่งหมายถึง ผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ของมนุษย์ เกี่ยวกับแสดงออก ซึ่งความคิด (Expression of Idea) อันเป็นงานที่เกิด (Aesthetic) อันได้แก่สิทธิทางลิขสิทธิ์ (Copyright) และ

นอกจากสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ ยังแบ่งออกเป็น สองลักษณะคือ ลิขสิทธิ์(Copyright) และสิทธิข้างเคียง (Neighboring Right)

2.1.4 ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์ (Natural right theory)

แนวคิดตามทฤษฎีธรรมชาติของนักประดิษฐ์ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องสิทธิบัตร โดยให้ความสำคัญแก่ตัวผู้ประดิษฐ์เป็นหลักแห่งการให้สิทธิบัตรถือความยุติธรรมตามธรรมชาติที่ต้องให้ความคุ้มครองงานประดิษฐ์คิดค้น รวมถึงการให้สิทธิผูกขาดตามกฎหมายสิทธิบัตรแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างรัฐกับผู้ทรงสิทธิบัตร การได้มาซึ่งสิทธิผูกขาดเหนือการประดิษฐ์เป็นสิ่งที่แสดงถึงการที่รัฐรับรู้ ถึงสิทธิตามธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์ที่มีต่อการประดิษฐ์ การที่บุคคลใดได้ทุ่มเทศศปัญญา ความรู้ เวลา และค่าใช้จ่ายไปในการคิดค้นการประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น บุคคลนั้นก็ควรจะได้รับเอกสิทธิในอันที่จะแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่เป็นผลจากการลงทุนนั้น

2.1.5 ทฤษฎีทางเศรษฐกิจ (Reward Theory)

ทฤษฎีทางเศรษฐกิจนี้ เป็นการมุ่งเน้นผลประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้ประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อสิ่งประดิษฐ์ของเขาเป็น ประโยชน์ต่อสังคม และสังคมจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่า ต่อการให้ความคุ้มครองนั้นเปรียบเสมือน เป็นหลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน หรือที่เรียกว่าระบบแลกเปลี่ยน (Quid pro quo) ระหว่างรัฐกับผู้ประดิษฐ์ เห็นได้จากหลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศต่างๆ กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอรับจดทะเบียนมีหน้าที่ต้องเปิดเผยลักษณะและรายละเอียดของการประดิษฐ์ ต่อสาธารณชน เป็นการตอบแทนที่รัฐให้การคุ้มครอง เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าและพัฒนาวิทยาการความรู้เรื่องนั้นต่อไปในอนาคต นอกจากนี้หน้าที่อีกประการหนึ่ง ก็คือผู้ประดิษฐ์ ต้องนำการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรไปใช้งานให้เกิดประโยชน์ในประเทศต่อไป หากผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ยอมใช้งานตามสิทธิบัตร รัฐผู้ออกสิทธิบัตรอาจใช้ มาตรการแทรกแซงให้มีการใช้งานตามบทบัญญัติได้เช่น การให้จดทะเบียนเชิงบังคับ

ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์จะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ ประเทศต่างๆ มีกฎหมายสิทธิบัตร แต่เมื่อมีการตรากฎหมายสิทธิบัตรใช้บังคับแล้ว เนื้อหาสาระกลับค่อนข้างไปตามแนวความคิดทฤษฎีเศรษฐกิจแทบทั้งสิ้น เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่างๆต่างมีเจตนารมณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตามแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยเศรษฐกิจเป็นสำคัญมากกว่าการใช้สิทธิบัตรเป็นเครื่อง มีรองรับสิทธิตามธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์ และในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมต่างมีความเห็นตรงกันว่า การมอบเอกสารสิทธิบัตรเพื่อเป็นหลักประกัน ในการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของการประดิษฐ์อันเป็นไปตามขอบเขตและเงื่อนไขที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดไว้เนื่องจากโดยหลักความเป็นธรรมแล้วเมื่อบุคคล

ใดได้ใช้ทรัพยากรของตนไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความคิดสติปัญญา ความสามารถ และเงินทุน ทำการประดิษฐ์สิ่งใดขึ้นมาที่ขอมให้บุคคลนั้นแสวงหาประโยชน์ได้ตามสมควรการที่บุคคลอื่นที่ไม่ได้ลงทุนสามารถแสวงหาประโยชน์ได้เช่นเดียวกับผู้ประดิษฐ์ขอมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของ¹

ดังนั้น จากทฤษฎีดังที่กล่าวมา ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) หมายถึง ผลงานที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์จากมันสมองหรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์จากแนวความคิดที่ได้สร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปร่าง และผู้สร้างสรรค์หรือประดิษฐ์สามารถใช้ประโยชน์ในทางพาณิชย์ร่วมสิทธิในการใช้และได้รับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนเองได้สร้างสรรค์หรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นตามสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งสามารถแบ่งแยกสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็น 2 สาขา คือ

1) ลิขสิทธิ์ (Copyrights) ได้แก่ งานสร้างสรรค์ที่มีการแสดงออกซึ่งความคิดของผู้สร้างสรรค์ด้วยวิธีใดก็ตามใน งานประเภทต่าง ๆ ได้แก่ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรมดนตรี โสตทัศนวัสดุ แพร่เสียงแพร่ภาพ รวมถึงงานอื่นๆที่เกี่ยวกับวรรณคดี ศิลปะ และวิทยาศาสตร์

2) ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) ได้แก่ การสร้างสรรค์ผลงานที่นำมาใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้ารวมถึงการคุ้มครองแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า เพื่อป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า แพนมูมิวงจรรวม ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น²

2.2 ประวัติความเป็นมาเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ

ประวัติ ความเป็นมา และความหมายเครื่องหมายการค้า นั้นไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนว่าเกิดขึ้นในยุคใด สมัยใด และมีอยู่อย่างไร หากแต่มีข้อสันนิษฐานว่าเครื่องหมายการค้าในยุคโบราณกาลนั้น เกิดขึ้นมาอย่างช้านานในยุคสมัยอียิปต์โบราณ เมื่อมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนไม่ว่าจะเป็นภายในอาณาเขตของตนหรือการค้าระหว่างประเทศ และผู้คนในยุคนั้นได้มีการหมายเครื่องหมายลงบนสิ่งของเครื่องใช้ อันเป็นสัญลักษณ์ในการตราสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนเองมาอย่างยาวนาน เพื่อเป็นการแยกแยะแหล่งที่มา หรือผู้ใดเป็นผู้ผลิต โดยนักโบราณคดีได้มีหลักฐานการขุดพบอิฐและกระเบื้อง รวมถึงเครื่องใช้ต่างๆ ที่ปรากฏเครื่องหมายหรือชื่อเรียกที่ตรา หรือประทับอยู่บนตัวสินค้า เครื่องใช้ อีกทั้งในประเทศจีนเองยังมีการขุดพบเครื่องปั้นดินเผา ข้าวของ

¹ปริญญา ศรีเกตุ. แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :[http://www.soutpaisallaw.com/template/w17/show_article.php?shopid=147445&qid=\[2557, 1 มิถุนายน\]](http://www.soutpaisallaw.com/template/w17/show_article.php?shopid=147445&qid=[2557, 1 มิถุนายน])

²ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :[http://www.l3nr.org/posts/419948\[2557, 1 มิถุนายน\]](http://www.l3nr.org/posts/419948[2557, 1 มิถุนายน])

เครื่องใช้ต่างๆ ที่มีการหมายเครื่องหมายต่างๆ ไว้บนภาชนะ ทั้งยังมีการระบุชื่อผู้ผลิต รวมถึงแหล่งกำเนิด และที่มาว่าอยู่ในยุคสมัยของราชวงศ์ใด³

หลังจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างกันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่างๆ จากที่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน โดยตรงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย และสินค้ามิได้มีหลากหลายนัก ทำให้ผู้ค้าไม่ได้ให้ความสำคัญในการทำเครื่องหมายเพื่อตราหรือประทับไว้บนตัวสินค้าเท่าใดนัก เมื่อยุคสมัยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้ค้ามีมากขึ้น สินค้าหลากหลายชนิด และแหล่งที่มา โดยเฉพาะสินค้าที่เป็นชนิดเดียวกันทั้งแหล่งกำเนิดเดียวกัน หรือต่างกัน ทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันทางการตลาด และเปรียบเทียบ ในด้านคุณภาพ และราคาของสินค้า เพื่อให้ผู้ซื้อเกิดความพึงพอใจในสินค้าของตน รวมถึงการสร้างสิ่งให้ผู้ซื้อสามารถแยกแยะได้ว่า สินค้าของผู้ค้ารายใดมีคุณภาพและตรงใจผู้ซื้อ ดังนั้นการคิดหาสัญลักษณ์ เครื่องหมายขึ้นมาเพื่อใช้ตรา หรือหมาย ประทับกับสินค้าจึงเกิดขึ้น โดยในระยะแรก ๆ ลักษณะที่นำมาใช้นั้นมักจะนำรูปสัตว์และ สัญลักษณ์ต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องหมายและต่อมาได้มีการพัฒนาให้มีการใช้เครื่องหมายการค้าจนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงศตวรรษที่ 5-15 เป็นยุคที่มีการบังคับใช้เครื่องหมายการค้าขึ้น มีการบอกแหล่งกำเนิดของสินค้าโดยดูได้จากเครื่องหมายการค้าที่ตราไว้บนสินค้า สามารถจำแนกเครื่องหมายได้ 2 ประเภท คือ⁴

1) Proprietary Mark คือการที่พ่อค้าที่เป็นเจ้าของสินค้านำเครื่องหมายการค้ามาติดไว้กับสินค้า เพื่อให้คนที่อ่านหนังสือไม่ออกเช่น กุลีหรือเสมียนได้รู้ว่าสินค้านั้นเป็นของใคร และเมื่อเกิดกรณีเรืออัปปาง หรือถูกโจรสลัดปล้น เช่นนี้ จะสามารถระบุตัวเจ้าของสินค้าได้ แต่กรณีนี้ไม่ใช่เป็นการบอกแหล่งผลิตสินค้า เป็นแต่เพียงบอกถึงเจ้าของสินค้านั้น

2) Regulatory Production Mark เป็นบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบของราชการให้ต้องติดเครื่องหมายกับสินค้า เพื่อเป็นการทราบว่าผู้ผลิตนั้นคือใคร เมื่อเกิดกรณีสินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดเกิดความชำรุดบกพร่องหรือก่อให้เกิดความเสียหาย จะได้สามารถติดตามผู้ผลิตเพื่อลงโทษและเรียกค่าเสียหายจากสินค้านั้นได้ รวมถึงกรณีมีการลักลอบขายสินค้าต่างชาติในเขตที่มีสมาคมพ่อค้าที่ผูกขาดในการขายสินค้าในเขตนั้นอยู่ก่อนแล้ว จะได้ทราบว่าสินค้านั้นมาจากที่ใด ถ้าการตรวจยึดได้ เครื่องหมายที่ติดกับสินค้าในกรณีนี้จึงเป็นการบอกแหล่งที่มาของสินค้า

³ประวัติความเป็นมาของเครื่องหมายการค้า (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.ipat.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=230:25-06-53&catid=44:trade1&Itemid=14\[2557, 2มิถุนายน\]](http://www.ipat.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=230:25-06-53&catid=44:trade1&Itemid=14[2557, 2มิถุนายน])

⁴รัชชัช สุขผลศิริ. (2538). *หลักการเบื้องต้นของกฎหมายเครื่องหมายการค้า*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นต์ แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน). หน้า 9.

และในยุคต่อ ๆ มาเมื่อวิวัฒนาการด้านอุตสาหกรรมได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้การใช้เครื่องหมายการค้ามีความสำคัญและแพร่หลายยิ่งขึ้น เห็นได้จากปี ค.ศ. 1871 ธุรกิจในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการพัฒนาเปลี่ยนโฉมหน้าธุรกิจอย่างรวดเร็ว มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพียง 121 ราย และธุรกิจประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็น 1,000 ราย ในปี ค.ศ. 1875 และมากกว่า 10,000 ราย ในปี ค.ศ. 1906

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเครื่องหมายการค้าถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญเชื่อมโยงกันต่อภาคธุรกิจการค้าและสังคมมากขึ้นตามยุคสมัย มีการตรากฎหมายเครื่องหมายการค้าเพื่อใช้บังคับและกำหนดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมาย โดยในปี ค.ศ. 1601 ประเทศเยอรมันเป็นประเทศแรกมีกฎหมายเครื่องหมายการค้า โดยห้ามใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะนำมาคัดแปลงหรือแก้ไข และต่อมาเมื่อประเทศอังกฤษได้ปฏิวัติอุตสาหกรรมจึงมีการออกกฎหมายเครื่องหมายการค้า ออกใช้บังคับใน ค.ศ. 1875 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่วางระบบการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้ากำหนดลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้ารวมถึงกำหนดให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวสำหรับเครื่องหมายการค้าที่มีการจดทะเบียนไว้ และการจดทะเบียนนั้นต้องไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น⁵ ภายหลังได้มีการยกเลิก TradeMarksRegistration(1875) ที่ออกมาบังคับใช้ก่อนหน้า และได้ตราพระราชบัญญัติTradeMarks ค.ศ. 1883ออกมาใช้บังคับแทนโดยขยายบทบัญญัติเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนได้ให้ครอบคลุมถ้อยคำที่คิดขึ้นหรือถ้อยคำที่ไม่ใช่คำสามัญแต่วลี และแก้ไขเพิ่มเติมในค.ศ.1888ให้ครอบคลุมถึง “ถ้อยคำที่ประดิษฐ์ขึ้น”(InventedWord) ต่อมาในค.ศ.1905ประเทศอังกฤษยังได้ออกกฎหมาย TradeMarksActอีกฉบับหนึ่งวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนต้องเป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่เหมือนคล้ายหรือลงสาธารณชนให้สับสนหลงผิดกับเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น⁶ ซึ่งก่อนประเทศอังกฤษออกกฎหมายเครื่องหมายการค้า ในปี 1905 เมื่อเกิดกรณีละเมิดเครื่องหมายการค้า ประเทศอังกฤษจะนำกฎหมายคอมมอนลอว์มาใช้ หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขตลอดมา กระทั่งมีการประกาศใช้ The Trade Mark Act 1983 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี

⁵ กนกวรรณ จันทร์ผิว. (2556). *ลักษณะบ่งเฉพาะเครื่องหมายการค้าเสียงและกลิ่น*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. หน้า 10.

⁶ เสาวลักษณ์ จุลพงศธร. (2530). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้า*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 6.

ค.ศ. 1984 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่แบบที่ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นกฎหมายเครื่องหมายการค้าในประเทศตน⁷ ต่อมา มีการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยทรัพย์สินอุตสาหกรรม

2.3 ประวัติความเป็นมาเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เครื่องหมายการค้าในสมัยโบราณจึงไม่มีบทบาทมากนัก แต่ต่อมาได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติรวมถึงมีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนทำการค้าในประเทศเพิ่มมากขึ้น และจากการที่มีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ จึงได้มีการนำเครื่องหมายการค้าของประเทศตนเข้ามาใช้กับสินค้าที่ซื้อขายกันในประเทศไทยและเมื่อการค้าขายกับชาวต่างชาติพัฒนาขึ้นตามยุคสมัยและขยายวงกว้าง เครื่องหมายการค้าจึงมีการพัฒนาตามอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และได้รับความนิยมแพร่หลายขึ้นตามไปด้วยรัฐบาลจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทและให้ความสำคัญในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า⁸

ประเทศไทยได้มีการบัญญัติความผิดฐานปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้าขึ้นครั้งแรกภายใต้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 โดยมีเจตนารมณ์คุ้มครองผู้บริโภคและสาธารณชน โดยบัญญัติความผิดและบทกำหนดโทษการปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น และประมาณปี พ.ศ. 2453 ได้มีการจัดตั้ง“หอทะเบียนเครื่องหมายการค้า”ขึ้นในกระทรวงเกษตรราธิการพร้อมทั้งได้มีการตราพระราชบัญญัติเครื่องหมายและยี่ห้อการค้า พ.ศ. 2457 ขึ้นเป็นฉบับแรกมีชื่อเรียกภาษาอังกฤษว่า“Law on Trade Marks and Tradenames Of B.E. 2457” แต่ไม่ได้มีการใช้มากนักส่วนใหญ่เป็นการรับจดทะเบียนการค้าเท่านั้น⁹ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 มีพระบรมราชโองการให้ตั้งกรมทะเบียนการค้า¹⁰ แล้วให้ออกร่างจากกระทรวงเกษตรราธิการมาขึ้นกับกรมทะเบียนการค้า และมีหน้าที่รักษามาตราชั่ง ตวง วัด กับรับจดทะเบียนการค้า กระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 7 ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2474 แทน พระราชบัญญัติ ลักษณะ

⁷ เดิมพงษ์ ปะมะคัง.(2550). เครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียน: ศึกษาเฉพาะกรณีเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนโยบายมาตรา 8(9) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 8.

⁸ ประวัติความเป็นมาของเครื่องหมายการค้า. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 3.

⁹ ขรรชง พวงราช. (2538). กฎหมายเครื่องหมายการค้าคุ้มครองใคร. *วารสารนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 15 (2). หน้า 1

¹⁰ ประวัติกรมทะเบียนการค้า. ประกาศพระราชโองการตั้งกรมทะเบียนการค้าและตั้งปลุกษากฎหมายแห่งสภามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์. (2526). *วารสารกรมทะเบียนการค้า ฉบับที่ 1 ปีที่ 12*, หน้า 5-10

เครื่องหมายการค้าและยี่ห้อการค้าขาย พ.ศ. 2457 ที่ถูกยกเลิกไป มีผลใช้ บังคับเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2474 โดยยึดตามแนวทางกฎหมายเครื่องหมายการค้าของอังกฤษ¹¹คือ“Trade Mark Act 1905”

จากนั้นเมื่อวิวัฒนาการของสภาพเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคม เจริญก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบัญญัติพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 การคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายไม่ครอบคลุมสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายเพียงพอ และล้ำสมัย จึงได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ขึ้น แต่ก่อนมีการประกาศใช้ กฎหมายดังกล่าวในปีพ.ศ. 2534 นั้น เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2530 รัฐบาลสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฉบับใหม่เสนอสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างกฎหมายได้ตกไปเนื่องจากเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองขึ้น ต่อมารัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าที่ได้ปรับปรุงเนื้อหาเดิมเพียงเล็กน้อย เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาโดยให้เหตุผลว่า “พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่างๆ จึงล้ำสมัยและไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้เพียงพอ ประกอบทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่แพร่หลายและได้รับความคุ้มครองในกฎหมายของต่างประเทศหลายประเทศแล้วก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทย นอกจากนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสม เช่น มิได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนและคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า ตลอดจนสิทธิของผู้ขอจดทะเบียนไว้ให้ชัดเจน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วสภานิติบัญญัติและวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ¹²จึงได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ที่ยกเลิกไป และเริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2535 และยังคงบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน¹³ นอกจากนี้เดิมหน่วยงานเครื่องหมายการค้า ขึ้นกับกองเครื่องหมายการค้า กรมทะเบียนการค้า แต่เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2535 กรมทรัพย์สินทางปัญญา (Department of Intellectual Property : DIP) ได้สถาปนาขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรม

¹¹ ก้องภพ รัตนสุด. (2542). *มาตรการทางกฎหมายเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกพิธีสาร مدريد*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 5-6.

¹² ดวงกมล จำสัดย์. (2551). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงขายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 7-8.

¹³ ประวัติความเป็นมาของเครื่องหมายการค้า. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 3.

ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา¹⁴ ชื่อว่า “กรมทรัพย์สินในกระทรวงพาณิชย์” อย่างเป็นทางการ จึงได้มีการโอนงานส่วนนี้มายังกรมทรัพย์สินทางปัญญา¹⁵ กระทั่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีองค์การการค้าโลกจึงมีการตราพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2)พุทธศักราช 2543 เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้าที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีองค์การการค้าโลกทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้ Agreement on Trade-Related Aspect of intellectual Property Right including Trade in Counterfeit Good (TRIPS) ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า โดยที่พันธกรณีดังกล่าวทำให้ประเทศไทย จำต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นมา หรือแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติว่าด้วยระบบของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นมาตรฐานสากล

2.4 ประวัติความเป็นมาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีวิวัฒนาการและรากฐานมาจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา (ASEAN Free Trade Area -AFTA) โดยเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา ก่อตั้งขึ้นวันที่ 28 มกราคม 2535 ที่ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นความตกลงก่อตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศและสร้างอำนาจต่อรอง และมีเป้าหมายหลักในการลดภาษีสินค้าให้หมดไปรวมถึงยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภายในระหว่างกัน เป็นการขยายขอบเขตการรวมตัวทางเศรษฐกิจของ ASEAN ให้กว้างขึ้นภายใต้กรอบ AFTA ซึ่งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations - ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ(The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510¹⁶ สมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย มีผู้แทนทั้งหมด 5 ประเทศ คือ นายอาดัม มาลิก(รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย) ตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน (รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ มาเลเซีย) นายนาซิโซ รามอส (รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์) นายเอส ราชารัตนัม (รัฐมนตรี

¹⁴ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.(มิถุนายน 2535). เล่ม 109 ตอนที่ 70. หน้า 17.

¹⁵รัชชัช สุกผลศิริ. (2536). คำอธิบายเครื่องหมายการค้าพร้อมด้วยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 4-5

¹⁶วิสูตร คูยานนท์. (2556). ประวัติความเป็นมาและสถานะทางกฎหมายของเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีปทุม*. หน้า 559-595.

ต่างประเทศสิงคโปร์) และพันธเอก(พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ (รัฐมนตรีต่างประเทศไทย) โดยปฏิญญากรุงเทพ(The Bangkok Declaration) ได้มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์สำหรับอาเซียน 7 ประการ คือ

- 1) ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2) ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค
- 3) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
- 4) ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
- 5) ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และการปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
- 6) ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 7) ร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ¹⁷

ซึ่งต่อมาอาเซียนได้มีสมาชิกเพิ่มโดยเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527 บรูไนดารุสซาลามเข้าเป็นสมาชิกและตามด้วย เวียดนาม(วันที่ 28 กรกฎาคม 2538) ลาวและพม่า(วันที่ 23 กรกฎาคม 2540) และกัมพูชา(เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542)¹⁸ จึงทำให้อาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศประกอบด้วย บรูไน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม¹⁹ จึงถือได้ว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น วิวัฒนาการและความเชื่อมโยงในการพัฒนาขยายขอบเขตและขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศอาเซียนมาจากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations - ASEAN) และเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา (ASEAN Free Trade Area - AFTA)

ตามกฎบัตรแห่งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหมวดที่ 2 ข้อ 3 อาเซียนถือเป็นองค์กรระหว่างประเทศระดับรัฐบาล มีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมายโดยกฎบัตรนี้²⁰ ก่อตั้งขึ้น

¹⁷กรมอาเซียน. กระทรวงต่างประเทศ. (2551). **มารู้จักอาเซียนกันเถอะ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอราวัณการพิมพ์. หน้า 2.

¹⁸ความเป็นมาของอาเซียน.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/other-20150407-154408-852678.pdf>[2557, 2 มิถุนายน]

¹⁹เขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area: AFTA). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.dft.go.th/Default.aspx?tabid=161&ctl=DetailUserContent&mid=683&contentID=285>[2557, 2 มิถุนายน]

²⁰CHAPTER II LEGAL PERSONALITY OF ASEAN of CHARTER OF THE ASSOCIATION OF SOUTHEAST ASIAN NATIONS ARTICLE 3 LEGAL PERSONALITY

“ ASEAN, as an inter-governmental organisation, is hereby conferred legal personality.”

เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ

ต่อมาได้มีการประชุมผู้นำอาเซียน ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ(ยกเว้นสินค้าเกษตร) และเรียกข้อตกลงทางการค้าของกลุ่มอาเซียนนี้ว่า “เขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา”²¹ เมื่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตาบรรลุเป้าหมายในปี 2546อาเซียนมีความเห็นร่วมกันว่ายังควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 ณ ประเทศกัมพูชาของกลุ่มประเทศสมาชิก

นโยบายการดำเนินงานของอาเซียนเป็นผลมาจากการประชุมหารือในระดับหัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน ซึ่งเป็นการประชุมสุดยอดผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อกำหนดนโยบายในภาพรวมและโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะได้ร่วมกันประกาศเป้าหมายและแผนงาน เช่น แผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ความตกลง (Agreement) หรืออนุสัญญา (Convention)

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนยังคงมีอย่างต่อเนื่อง โดยการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-22 พฤศจิกายน 2550 ที่ประเทศสิงคโปร์ มีการออกแถลงการณ์ “ปฏิญญาสิงคโปร์ว่าด้วยกฎบัตรอาเซียน”(Singapore Declaration on the ASEAN Charter) ประกาศรับรองกฎบัตรอาเซียนซึ่งถือเป็นความตกลงทางประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลาที่อาเซียนก่อตั้งครบ 40 ปี กฎบัตรอาเซียนได้ระบุเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสำคัญ เช่น การกำหนดให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียนปีละ 2 ครั้ง การให้ทุกประเทศสมาชิกแต่งตั้งผู้แทนถาวรอาเซียนในคณะกรรมการผู้แทนถาวรในกรุงจาการ์ตา และการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบ “ปฏิญญาแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”(Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 และในครั้งที่ 14 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2552 ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้นำอาเซียนได้ลงนามใน “ปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ปี ค.ศ.2009-2015” (Cha-am Hua Hin Declaration on the Roadmap for an ASEAN Community (2009-2015)) ซึ่งครอบคลุมแผนงานการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม และยังได้ให้การรับรองเอกสารอื่นๆที่มีความสำคัญ

²¹เขตการค้าเสรีอาเซียน. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: [http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/20513-00/2557,2 มิถุนายน](http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/20513-00/2557,2มิถุนายน)

อาทิจ “แผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่สอง ค.ศ.2009-2015” (2nd Initiative for ASEAN Integration (IAI) Work Plan) ซึ่งเป็นแผนงานเพื่อลดช่องว่างทางการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสานต่อแผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนฉบับแรก (ครอบคลุมระหว่างปี 2545-2551) ที่ได้มีการรับรองในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 4 ในปี 2543 ที่ประเทศสิงคโปร์ และ “แผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน”(ASEAN Political-Security Community Blueprint)ซึ่งทำให้อาเซียนมีแผนงานรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนครบทั้งสามเสา

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 23-25 ตุลาคม 2552 ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรีและที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีผู้นำของอาเซียนและผู้นำประเทศคู่เจรจา ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดียเข้าร่วมประชุมครบทั้ง 16 ประเทศ รวมทั้งมีเลขธิการอาเซียนประธานธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และผู้อำนวยการบริหารของคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก(ESCAP) เข้าร่วมด้วยหัวข้อหลักสำหรับการประชุมในครั้งนี้คือ “เชื่อมโยงประชาคมสร้างเสริมประชาชน” (Enhancing Community Empowering People) เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับประชาชนและรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการรับมือกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน ที่ประชุมได้รับรอง “ปฏิญญาจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน”และลงนามความตกลงว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของอาเซียน

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 16 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 8-9 เมษายน 2553 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ผู้นำอาเซียนได้ย้าถึงเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะเร่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี2558 โดยเฉพาะการแปลงวิสัยทัศน์ต่างๆ ที่ผู้นำเคยตกลงกันไว้ให้เป็นการปฏิบัติที่มีผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งได้หารืออย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในโครงสร้างความสัมพันธ์ในภูมิภาค(regional architecture) และแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาท้าทายต่างๆ ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคภายใต้หัวข้อหลักว่า ‘มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน : จากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ’ (Towards the ASEAN Community : From Vision to Action) ในการประชุมครั้งนี้ ได้มีการลงนามในพิธีสารว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทของกฎบัตรอาเซียนและเข้าร่วมพิธีฉลองในวาระที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและสิทธิสตรีอาเซียน (ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children — ACWC) ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีกฎกติกาในการทำงานและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ที่ประชุมเห็นชอบให้สลับวาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนระหว่างบรูไนกับอินโดนีเซีย เป็นผลให้อินโดนีเซีย กัมพูชา และบรูไน จะดำรงตำแหน่งประธานในปี 2554 2555 และ 2556 ตามลำดับ อีกทั้งยังได้เห็นชอบในหลักการให้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย สมัยพิเศษในปี 2555 เพื่อฉลองวาระครบรอบ 10 ปีความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 17 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 28-31 ตุลาคม 2553 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งสาระสำคัญในการประชุมสุดยอดครั้งนี้ คือ การจัดทำ Master Plan on ASEAN Connectivity หรือแผนแม่บทในการเชื่อมโยงอาเซียน ที่มาของแนวคิดเรื่อง ASEAN Connectivity นี้ เกิดขึ้นในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ที่ประเทศไทย เมื่อปลายปี 2009 โดยมองว่า การจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี 2015 นั้น ประชาคมอาเซียนจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งในด้านสินค้า บริการ ทูน และคน ใน Master Plan ได้มีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ สำหรับช่วงปี 2011 ถึง 2015 เพื่อเชื่อมอาเซียนใน 3 ด้าน ด้านแรกเรียกว่า physical connectivity คือการเชื่อมโยงกันทางกายภาพ ด้านที่ 2 institutional connectivity เป็นการเชื่อมโยงกันทางสถาบันและด้านที่ 3 people-to-people connectivity คือการเชื่อมโยงกันในระดับประชาชน การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 18 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7-8 พฤษภาคม 2554 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยสาระสำคัญของการประชุมครั้งนี้ เป็นเรื่อง ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา ที่ประชุมยินดีที่ไทยและกัมพูชา พร้อมแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติด้วยการเจรจา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ยอมรับได้ทั้ง 2 ฝ่าย โดยการแก้ปัญหานี้ใช้กลไกทวิภาคีที่มีอยู่รวมทั้งการเข้ามาปฏิสัมพันธ์จากอินโดนีเซีย ในฐานะประธานอาเซียน ที่ประชุมยินดีที่ทั้ง 2 ฝ่ายตกลงเรื่องเอกสารระบุอำนาจหน้าที่ของผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียที่จะส่งเข้ามาในบริเวณที่มีความขัดแย้งนอกจากนี้ยังได้มีการประชุม 3 ฝ่าย ซึ่งเป็นการประชุมนอกรอบ มีผู้นำของอินโดนีเซีย คือ ประธานาธิบดี Susilo Bambang Yudhoyono เป็นประธานการประชุม โดยมีนาย กษ อภิสิทธิ์ และ Hun Sen เข้าร่วมประชุม อย่างไรก็ตาม ผลการประชุมไม่ได้มีอะไรก็บหน้าและไม่มีเอกสารผลการประชุมใดๆ

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 19 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 17-19 พฤศจิกายน 2554 ณ บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 19 ประเด็นการหารือหลัก ได้แก่ การสร้างประชาคมอาเซียน ในปี ๒๕๕๘ การเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในเวทีโลกและประเด็นระดับภูมิภาคและประเด็นระหว่างประเทศต่างๆ รวมทั้งได้เข้าร่วมการประชุมผู้นำอาเซียนกับสภาที่ปรึกษาธุรกิจอาเซียน (ASEAN Leaders' Meeting with the ASEAN Business Advisory Council: ABAC)

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 20 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 3-4 เมษายน 2555 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ภายใต้หัวข้อ "One Community, One Destiny" นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี เข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน โดยการประชุมครั้งนี้เป็นการติดตามความคืบหน้าในการสร้างประชาคมอาเซียนและแลกเปลี่ยนความเห็นในประเด็นภูมิภาคและระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับการหารือเรื่องการพัฒนาประชาคมอาเซียน การเดินทางข้ามประเทศในภูมิภาคอาเซียนอย่างสะดวกและการใช้วีซ่าเดียวของประเทศอาเซียน การปฏิบัติตามกฎบัตรอาเซียน เพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆและการส่งเสริมให้เศรษฐกิจอาเซียนฟื้นตัวท่ามกลางสถานการณ์เศรษฐกิจโลกอ่อนแรง ทั้งนี้ ที่ประชุมได้หยิบยกประเด็นเหตุการณ์ประเทศพม่าปฏิรูปเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยในระหว่างการปิดท้ายการประชุมสุดยอดอาเซียน โดยผู้นำอาเซียนได้เรียกร้องถึงนานาชาติให้ยกเลิกการคว่ำบาตรต่อประเทศพม่า อันจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชามานานาชาติและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อสนับสนุนให้ประเทศพม่ามีโอกาสพัฒนาก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องและอย่างไม่ถอยกลับ ด้วยการสนับสนุนที่ไม่มีการเคลือบแฝง, ต่อเนื่องคงที่ และ ทันท่วงทีในแง่ของการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการเพิ่มการค้าและการลงทุน ซึ่งประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงมากระหว่างการประชุม คือ ข้อพิพาทอันสร้างความแตกแยกระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ อินโดนีเซียผู้เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยหาทางออกที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ได้สำหรับทุกฝ่าย โดยที่ประชุมมีมติการร่างข้อปฏิบัติจรรยาบรรณ(Code of Conduct (CoC)) เกี่ยวกับการแสวงผลประโยชน์ในน่านน้ำทะเลจีนใต้ควบคู่ไปกับการหาข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบสำคัญทั้งหมด

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 21 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-20 พฤศจิกายน 2555 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ที่ประชุมเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดการดำเนินการตามแผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก ให้ทันตามเป้าหมายปี 2558 โดยให้กำหนดประเด็นความสำคัญ (priority issues) ส่วนการดำเนินการตามแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงในอาเซียน ที่ประชุมเห็นว่าความท้าทายที่สำคัญ คือ การระดมทุนให้เพียงพอ โดยจำเป็นต้องหานวัตกรรมทางการเงินหรือแนวทางระดมทุนอื่นๆจากประเทศนอกภูมิภาคและภาคเอกชน นอกจากนี้ ที่ประชุมยินดีต่อการรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration - AHRD) ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญของอาเซียนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคส่วนประเด็นด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งประเทศไทยเรียกร้องให้ประเทศภาคีร่วมมือกันจัดการปัญหาอาชญากรรมเพื่อให้อาเซียนเป็นเขตปลอดอาชญากรรมในปี 2558 และเร่งพิจารณาการประชุมอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์ รวมถึงการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งประเทศไทยได้ย้ำถึงความพร้อมในการเป็นคลังสำรองข้าวยามฉุกเฉิน โดยภาพรวมของผลการประชุม ได้แก่

1) การสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งที่ประชุมสุดยอดได้กำหนดให้วันที่ 31 ธ.ค.2558 เป็นวันบรรลุเป้าหมายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2) การสร้างความเป็นเอกภาพและทำให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาค

3) การบูรณาการทางเศรษฐกิจ โดยประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศและประเทศคู่ค้าที่ทำ FTA กับ อาเซียน ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประกาศที่จะเจรจาจัดทำ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ในช่วงต้นปี 2556 ซึ่งจะเป็นเขตการค้าเสรีระดับภูมิภาคที่ครอบคลุมตลาดครึ่งหนึ่งของโลก

4) การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ซึ่งในเรื่องนี้ไทยได้เน้นย้ำถึงความร่วมมือของไทยกับเมียนมาร์ในการพัฒนาโครงการท่าเรือน้ำลึกทวาย

กระทั่งการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 26 เมื่อวันที่ 26 - 27 เมษายน 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์และลังกาวิ มาเลเซีย มีผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดเข้าร่วม ประเทศไทยมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เข้าร่วมประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 26 นี้ ที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งมีความคืบหน้าเฉลี่ย ร้อยละ 91.75 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมอาเซียน มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีกฎ กติกา และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม การสร้างประชาคมอาเซียนที่เข้มแข็งโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs การขจัดมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีที่เป็นอุปสรรคทางการค้า การเร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงในทุกมิติ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาในทะเลจีนใต้ ภัยคุกคามจากแนวคิดสุดโต่งรุนแรง เป็นต้น พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยได้เน้นความสำคัญของการสร้างประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมภาคการเกษตรและเกษตรกร เพื่อให้ภูมิภาคนี้เป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก การบริหารจัดการภัยพิบัติโดยต้องมีแผนที่ชัดเจน และระบบการเตือนภัยล่วงหน้าที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ การขยายเส้นทางคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ และเสนอให้มีความร่วมมือในด้านการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันผลกระทบทางลบจากความเชื่อมโยง เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น รวมทั้งความคืบหน้าการดำเนินงานในฐานะประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน - จีน ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งนี้ ผู้นำอาเซียนได้มีโอกาสพบปะหารือกับผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของอาเซียน ได้แก่ สมัชชารัฐสภาอาเซียน สถาบันปริกษาธุรกิจอาเซียน เยาวชนอาเซียน และองค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งสะท้อนความพยายามและความมุ่งมั่นของอาเซียนที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับทุกภาคส่วน โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำเพียงคนเดียวที่เข้าร่วมการหารือกับภาคส่วนต่างๆ ในทุกกรอบการประชุม

และที่ประชุมได้รับรองปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยอาเซียนที่ยึดประชาชนเป็นพื้นฐานและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Kuala Lumpur Declaration on a People – Oriented , People-Centered ASEAN) ซึ่งได้รวมข้อเสนอของไทยในการส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนด้านอาหาร ปฏิญญาว่าด้วยประชาคมอาเซียนและประชาชนอาเซียนที่มีความเข้มแข็ง รัฐบาลปรับตัว ฟื้นกลับจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นทางการ (Declaration on Institutionalising the Resilience of ASEAN and its Communities and Peoples to Disaster and Climate Change) และปฏิญญาลังกาว่าด้วยขบวนการผู้ยึดถือแนวทางสายกลางระดับโลก (Lankawi Declaration on the Global Movement of Moderates)²²

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 27 และการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ระหว่างวันที่ 21-22 พฤศจิกายน 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ รวม 11 การประชุม โดยก่อนหน้าได้มีการประชุมคณะกรรมการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Council) ครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558 เพื่อเตรียมการด้านเศรษฐกิจของอาเซียนสำหรับการประชุมระดับผู้นำ ซึ่งที่ประชุม AEC Council ได้ให้ความเห็นชอบแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนปี 2025 ซึ่งเป็นหนึ่งในเอกสารที่ผู้นำอาเซียนประกาศในช่วงระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 27 โดยแผนงานดังกล่าวเป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจในระยะ 10 ปีข้างหน้าของอาเซียน ที่จะยังคงมุ่งเน้นการดำเนินงานที่ต่อยอดจากมาตรการในปี 2015 ให้มีความเข้มข้นและประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมกับเดินหน้ารื้อฟื้นตัวทางเศรษฐกิจทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยมีประเด็นที่อาเซียนจะต้องร่วมกันผลักดัน ได้แก่ การเปิดเสรีภาคบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสาขาที่มีบทบาทความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในระบบเศรษฐกิจการยกเลิก/ลดมาตรการที่มีไชน่ามิที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน การปรับประสานมาตรฐานสินค้าและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างระบบการอำนวยความสะดวกทางการค้า การสร้างความเข้มแข็งแก่ MSMEs ส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ที่ประชุมได้เน้นย้ำให้คณะกรรมการสาขาเศรษฐกิจเร่งจัดทำแผนปฏิบัติการ เชิงยุทธศาสตร์ในสาขาต่างๆ ให้เสร็จภายในไตรมาสแรกของปี 2559 ซึ่งด้านความตกลงการค้าเสรีกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน อาเซียนและจีนสามารถสรุปพิธีสารระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้มีการลงนามพิธีสารดังกล่าว เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558 โดยมีผู้นำอาเซียนและจีนร่วมเป็นสักขีพยาน ทั้งนี้ พิธีสารฯ มีสาระสำคัญ ประกอบด้วยการอำนวยความสะดวก

²²การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 26.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: [http://www.mfa.go.th/asean/th/news/2352/56441-\[2558, 20 มิถุนายน\]](http://www.mfa.go.th/asean/th/news/2352/56441-[2558, 20 มิถุนายน])

สะดวกด้านพิธีการศุลกากร การเปิดเสรีบริการ การอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการลงทุน และ กฎถิ่นกำเนิดสินค้า

กรณีความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น ผู้นำได้เร่งรัดให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินการ ให้ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการมีผล ใช้บังคับ โดยเร็ว และเร่งหาข้อสรุปการเจรจา ด้านการลงทุน ระหว่างอาเซียนและญี่ปุ่น ทั้งนี้ ในด้านการค้าบริการประเทศไทยผูกพันที่จะเปิดเสรีภาคบริการ หลายกิจกรรมในสาขาสำคัญ เช่น บริการด้านคอมพิวเตอร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง บริการ โทรคมนาคม บริการก่อสร้าง บริการสิ่งแวดล้อม บริการด้านการท่องเที่ยว บริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรม และการกีฬา เป็นต้น โดยในส่วนของสาขาบริการที่ญี่ปุ่นจะเปิดตลาดให้แก่อาเซียน เช่น บริการด้านการท่องเที่ยว บริการด้านก่อสร้าง บริการด้านการเงิน และบริการด้าน โทรคมนาคม นอกจากนี้ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ผู้นำทั้งสองฝ่ายเห็นควรกระตุ้นให้มีการใช้ ประโยชน์จากความตกลงเขตการค้า เสรีอาเซียน-เกาหลีให้มากขึ้น และเห็นพ้องให้มีการเจรจาเปิด เสรีสินค้าอ่อนไหวเพิ่มเติมต่อไป

ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนในครั้งนี้ ผู้นำอาเซียนได้ประกาศแถลงการณ์ร่วม เกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ระดับภูมิภาค (RCEP) ซึ่งสามารถสรุปผลการเจรจาใน ประเด็นสำคัญได้แล้ว ทำให้การเจรจาการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน รวมถึงข้อบทต่างๆ ทวีความเข้มข้นขึ้น และจะพยายามเจรจาให้แล้วเสร็จภายในปี 2559 ซึ่งความตกลง RCEP จะ ส่งเสริมซึ่งกันและกันกับความตกลง TPP และจะช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโตโดยรวมของ ภูมิภาค อันจะนำไปสู่การจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP) ในอนาคต

ในช่วงการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของ ประเทศไทย ได้พบหารือกับนายกรัฐมนตรีของประเทศญี่ปุ่น (นายชินโซ อาเบะ) โดยในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ฝ่ายญี่ปุ่นรับที่จะเร่งรัดกระบวนการในการออกใบรับรองด้านสุขอนามัย เพื่อ การนำเข้ามะม่วงจากประเทศไทย โดยประเทศไทยดำเนินการติดตามการนำเข้าเนื้อวัวและส้มจาก ประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ ประเทศญี่ปุ่นสนใจลงทุนโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย และ ยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรของประเทศไทยเพื่อยกระดับภาค อุตสาหกรรม ประเทศไทย รวมทั้ง ยินดีหากประเทศไทยให้ความสนใจเข้าร่วมความตกลง TPP โดยเห็นว่าความ ตกลงจะช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งภูมิภาค²³

2.4.1 หน่วยงานที่ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานตามกรอบของอาเซียน

²³ ผลการประชุมด้านเศรษฐกิจในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 27. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http:// www. dtn.go.th /index.php\[2558, 20 ธันวาคม\]](http://www.dtn.go.th/index.php[2558, 20 ธันวาคม])

1) สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกันระหว่างประเทศสมาชิก มีเลขาธิการอาเซียน (Secretary-General of ASEAN) เป็นหัวหน้าสำนักงาน ซึ่งมีผู้แทนจากประเทศไทยที่ได้เข้าดำรงตำแหน่งอาเซียนแล้ว 2 ท่าน คือ ฯพณฯ นายแผน วรณเมธี ได้เข้าดำรงตำแหน่งในระหว่างปี 2527-2529 และ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เข้าดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2551-2555

2) สำนักงานเลขาธิการแห่งชาติ หรือ ASEAN National Secretariat เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีหน้าที่ประสานกิจการอาเซียน และติดตามผลการดำเนินงานในประเทศนั้น

3) ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives-CPR) ประกอบไปด้วยผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากประเทศสมาชิก โดยมีภารกิจเพื่อดำเนินการสนับสนุนการทำงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียน และองค์การระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา รวมถึงมีหน้าที่ประสานงานกับสำนักเลขาธิการอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ ประเทศไทยได้มีการแต่งตั้งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรประจำอาเซียนและมีคณะผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา²⁴

จากการที่ประเทศสมาชิกเห็นพ้องถึงความสำคัญในการเพิ่มศักยภาพและอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน โดยร่วมมือกันสร้างความแข็งแกร่ง ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน จึงได้มีการรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 (ASEAN VISION 2020) เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายว่าภายในปี 2563 อาเซียนจะเป็นวงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations) เป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A Partnership in Dynamic Development) อาเซียนต้องมุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอกอาเซียน (An Outward-looking ASEAN) และอาเซียนต้องเป็นชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (A Community of Caring Societies)²⁵

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 วันที่ 7-8 ตุลาคม 2546 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2563 โดยด้านการเมืองให้จัดตั้ง “ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หรือ ASEAN Political-Security Community (APSC) ด้านเศรษฐกิจให้จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจ

²⁴ความเป็นมาของอาเซียน. อังแล้วเชิงอรรถที่ 18.

²⁵ประชาคมอาเซียน.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121126-190330-788160.pdf>[2557, 2 มิถุนายน]

อาเซียน” หรือ ASEAN Economic Community (AEC) ด้านสังคมและวัฒนธรรมให้จัดตั้ง “ประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน” หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC)²⁶ จนกระทั่งการประชุมสุดยอดผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2550 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมลงนามให้เร่งรัดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นจากกำหนดการเดิมคือภายในปี 2563 เป็นภายในปี 2558 เพื่อเป็นการให้ประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นสามารถปรับตัวรวมถึงสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของประเทศต่างๆทั่วโลก

อาเซียนเห็นชอบให้กำหนดทิศทางการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)²⁷ ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ

- 1)ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community:AEC)
- 2)ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Socio-Cultural Pillar)
- 3)ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (Political and Security Pillar)

เพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรีและได้มีการจัดทำแผนบูรณาการงานด้านเศรษฐกิจในปี 2550 (AEC Blueprint) พร้อมกรอบระยะเวลาในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายในปี 2558 รวมทั้งการให้ความยืดหยุ่นตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกันล่วงหน้า²⁸ ซึ่งเบื้องต้นมีสมาชิก 10 ประเทศที่เป็นสมาชิกเดิมจากเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา และจะเพิ่มขึ้นเป็นอาเซียน+3 คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ,อาเซียน+6 จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย อินเดีย และนิวซีแลนด์,อาเซียน+8 จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย อินเดีย นิวซีแลนด์ รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา²⁹

²⁶ความเป็นมาของอาเซียน. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 18.

²⁷ประวัติความเป็นมา AEC.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.dtn.go.th/index.php>[2557, 2 มิถุนายน]

²⁸ประวัติความเป็นมาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thai-aec.com/ประวัติความเป็นมาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน>[2557, 2 มิถุนายน]

²⁹เรื่องเดียวกัน

ธงอาเซียน

ธงอาเซียนแสดงถึงเสถียรภาพสันติภาพ ความสามัคคีและพลวัตของอาเซียนสีของธง ได้แก่ น้ำเงิน แดง ขาวและเหลือง ซึ่งแสดงถึงสีหลักในธงชาติของบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด

น้ำเงิน แสดงถึงสันติภาพและเสถียรภาพ
 แดง บ่งชี้ความกล้าหาญและความก้าวหน้า
 ขาว แสดงความบริสุทธิ์
 เหลือง เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง

รวงข้าว แสดงถึงความใฝ่ฝันของบรรดาผู้ก่อตั้งอาเซียนให้มีอาเซียนที่ประกอบด้วย บรรดาประเทศทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผูกกันอย่างมีมิตรภาพและเป็นหนึ่งเดียว วงกลม แสดงถึงเอกภาพของอาเซียน³⁰

³⁰ANNEX 3 ASEAN FLAG of CHARTER OF THE ASSOCIATION OF SOUTHEAST

“The ASEAN Flag represents a stable, peaceful, united and dynamic ASEAN. The colours of the Flag -blue, red, white and yellow -- represent the main colours of the flags of all the ASEAN Member States.

The blue represents peace and stability. Red depicts courage and dynamism. White shows purity and yellow symbolises prosperity.

The stalks of padi represent the dream of ASEAN's Founding Fathers for an ASEAN comprising all the countries in Southeast Asia bound together in friendship and solidarity. The circle represents the unity of ASEAN.”

ดวงตราอาเซียน คือ รวงข้าวสีเหลือง 10 มัด แสดงถึงเสถียรภาพสันติภาพ ความสามัคคี และพลวัตของอาเซียนสี่ของธง ได้แก่ น้ำเงิน แดง ขาวและเหลือง ซึ่งแสดงถึงสีหลักในธงชาติของบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด

น้ำเงิน แสดงถึงสันติภาพและเสถียรภาพ
 แดง บ่งชี้ความกล้าหาญและความก้าวหน้า
 ขาว แสดงความบริสุทธิ์
 เหลือง เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง

รวงข้าว แสดงถึงความไฝ่ฝันของบรรดาผู้ก่อตั้งอาเซียนให้มีอาเซียนที่ประกอบด้วยบรรดาประเทศทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผูกกันอย่างมีมิตรภาพและเป็นหนึ่งเดียว วงกลมแสดงถึงเอกภาพของอาเซียน³¹

คำขวัญของอาเซียน คือ “วิสัยทัศน์เดียว อัตลักษณ์เดียว ประชาคมเดียว หนึ่งอัตลักษณ์หนึ่งประชาคม”³²

³¹ ANNEX 4 ASEAN EMBLEM of CHARTER OF THE ASSOCIATION OF SOUTHEAST

“The ASEAN Emblem represents a stable, peaceful, united and dynamic ASEAN. The colours of the Emblem -- blue, red, white and yellow -- represent the main colours of the crests of all the ASEAN Member States.

The blue represents peace and stability. Red depicts courage and dynamism. White shows purity and yellow symbolises prosperity.

The stalks of padi represent the dream of ASEAN's Founding Fathers for an ASEAN comprising all the countries in Southeast Asia bound together in friendship and solidarity. The circle represents the unity of ASEAN.”

2.4.2 เป้าหมายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจด้วยความร่วมมือกันระหว่างประเทศอาเซียน โดยมุ่งหมายให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (single market and single production base) มีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี³³ เพื่อสร้างขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ ,ความเท่าเทียมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Equitable Economic Development) และการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก (Fully Integrated into Global Economy)³⁴

การขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการอย่างเสรีให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น อาเซียนจึงได้วางระบบการคมนาคมมีโครงการเชื่อมโยงเส้นทางหลวงอาเซียน โดยมีความร่วมมือกันในการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟจากสิงคโปร์ ผ่านไปยัง มาเลเซีย ไทย กัมพูชา เวียดนามและสิ้นสุดที่คุนหมิง ประเทศจีน³⁵

2.4.3 แนวทางการดำเนินการในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีแนวทางในการลดภาษีสินค้าระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0 สำหรับสมาชิกเดิม ภายในปี 2553 และสมาชิกใหม่ในปี 2558 ภายใต้กรอบอาฟตารวมถึงการยกเลิกข้อจำกัดการประกอบการด้านการค้าบริการในอาเซียน และเปิดให้มีการลงทุนเสรีในอาเซียนภายใต้เขตการลงทุนเสรีอาเซียน (AIA) เป็นต้น

2.4.3.1 แผนพิมพ์เขียวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) กำหนดเป้าหมายหลักไว้ 4 ประการ

ประการแรก การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีแผนการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี โดยลดภาษีสินค้าเป็นร้อยละ 0 และ CLMV ได้ลดภาษีสินค้ามาอยู่ที่ระดับร้อยละ 0-5 และจะลดลงจนถึงร้อยละ 0 ทั้งหมดภายในปี 2558 แต่ในการลดอัตราภาษีนี้ไม่รวมถึงสินค้าที่มีความอ่อนไหวรวมถึงมีการทบทวนปรับปรุงกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของอาเซียนให้ง่ายขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าของอาเซียน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการชั่งตวงวัดประโยชน์ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน และอาเซียนยังมีการเจรจาลดข้อจำกัดด้านการค้า

³²ARTICLE 36 ASEAN MOTTO of CHARTER OF THE ASSOCIATION OF SOUTHEAST

The ASEAN motto shall be: "One Vision, One Identity, One Community"

³³เขตการค้าเสรีอาเซียน. อังแล้วเชิงอรรถที่ 21.

³⁴ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC คืออะไร (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.trang.psu.ac.th/asean/?p=259\[2557, 2มิถุนายน\]](http://www.trang.psu.ac.th/asean/?p=259[2557,2มิถุนายน])

³⁵มารู้จักอาเซียนกันเถอะ.อังกแล้วเชิงอรรถที่ 17.หน้า 2.

บริการระหว่างกัน โดยทำข้อผูกพันเปิดตลาดไว้ทั้งหมด 7 ชุด เพื่อเป็นการเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี สมาชิกประเทศอาเซียนทั้งหมดได้ให้สัตยาบันความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Agreement on Investment – ACIA) เพื่อเป็นการส่งเสริมและอำนวยความสะดวก และคุ้มครองการลงทุน การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันนั้น การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีถือเป็นแผนที่มีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการพัฒนาการรวมตัวของตลาดเงินทุนในอาเซียน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงตลาดทุนและพัฒนาตลาดพันธบัตร รวมถึงดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และอาเซียนได้มีการลงนาม MRAs (อยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อให้มีผลใช้บังคับ) ในการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ใน 8 สาขาอาชีพ คือ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี วิศวกร พยาบาล สถาปนิก นักสำรวจ และบริการท่องเที่ยว หากแต่ในส่วนของการท่องเที่ยวนี้ประเทศไทยเองยังมิได้มีการลงนาม

ประการที่สอง การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาเซียนได้จัดทำคู่มือกฎหมายและนโยบายการแข่งขันในอาเซียนสำหรับธุรกิจ (Handbook on Competition Policy and Law in ASEAN for Business) มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการออกกฎหมายการแข่งขันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศไม่ว่าสมาชิกนั้นจะมีนโยบายแล้วหรือไม่ เพื่อประเทศสมาชิกจะสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิก โดยประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศต้องปรับประสานกฎหมายและนโยบายการแข่งขันให้สอดคล้องกัน ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีการวางแผนจัดตั้งการคุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคในอาเซียน และเสริมสร้างศักยภาพบุคคลากรด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียน, ด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา มีการจัดทำเว็บไซต์รวบรวมข้อมูลและให้บริการด้านทรัพย์สินทางปัญญา ณ จุดเดียวสำหรับภาคธุรกิจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเริ่มโครงการความร่วมมือด้านสิทธิบัตรในภูมิภาค, และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยอาเซียนลงนามความตกลงด้านโลจิสติกส์ 3 ฉบับ ซึ่งอยู่ระหว่างการให้สัตยาบันของประเทศสมาชิกอาเซียนคือ ความตกลงว่าด้วยการบริการขนส่งทางอากาศ (ASEAN Multilateral Agreement on Air Services) ,ความตกลงว่าด้วยการเปิดเสรีบริการการขนส่งสินค้าทางอากาศ (ASEAN Multilateral Agreement on the Full Liberalization of Air Freight Services) และกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกการขนส่งข้ามแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Inter-State Transport), พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านICTในอาเซียน และอาเซียนยังได้ลงนามและให้สัตยาบันบันทึกความเข้าใจว่าด้วยASEAN Power Grid เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านพลังงานร่วมกันในภูมิภาค³⁶

³⁶ความคืบหน้าการดำเนินงานไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน.(2555). กองอาเซียน 3. กรมอาเซียน. กระทรวงต่างประเทศ.

ประการที่สาม การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค มีความเท่าเทียมกันในประเทศ (Equitable Economic Development) สนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การลดช่องว่างระดับการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการ Initiative for ASEAN Integration (IAI) และ ASEAN-help-ASEAN Program

ประการที่สี่ บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก (Integration into Global Economy) โดยเน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) โดยพิจารณาขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกรอบอาเซียน+3 (East Asia Free Trade Area – EAFTA) หรืออาเซียน+6 (Comprehensive Economic Partnership in East Asia – CEPEA)³⁷

อาเซียนยังได้มีความตกลงเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและการค้าบริการเพื่อผลิตสินค้า โดยใช้วัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตภายในอาเซียน ซึ่งเป็นไปตามแผนการดำเนินการเพื่อมุ่งไปสู่การเป็น AEC โดยประเทศไทยได้รับเป็นประเทศผู้ประสานงานหลักสาขาการท่องเที่ยวและการบินซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคอาเซียน³⁸

2.5 เครื่องหมายการค้า กับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทย กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้า บริการ ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า ต้องจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แต่เป็นการคุ้มครองสิทธิที่จะโอนหรืออนุญาตให้ผู้อื่นในการใช้เครื่องหมายการค้าของตนได้ แต่ภายในประเทศไทยเท่านั้น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าตามหลักดินแดน อันหมายถึงจดทะเบียนที่ไหนคุ้มครองที่นั่น ไม่รวมถึงความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศอื่นๆ หากไม่มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศนั้น และระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีสองระบบหลักๆ ในแบบแรกส่วนใหญ่ประเทศในประชาคมอาเซียนใช้กันคือระบบการจดทะเบียนก่อนจึงได้รับการคุ้มครองแต่ประเทศมาเลเซียใช้ระบบการให้ความคุ้มครองคือระบบการจดทะเบียน โดยเครื่องหมายการค้าจะได้รับการคุ้มครองภายในประเทศมาเลเซียเมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้ว หากแต่ประเทศมาเลเซียอาศัยหลักการผู้ใช้ก่อนมีสิทธิดีกว่า (First to Use Principle) ผู้ใช้เครื่องหมายการค้าก่อนย่อมมีสิทธิดีกว่าในการยื่นฟ้องขอเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น หลักการที่ว่าใช้เครื่องหมายการค้าก่อนย่อม

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

³⁸ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC คืออะไร. อังแล้วเชิงอรรถที่ 34.

ได้รับสิทธิคุ้มครองดีกว่าคนที่มาขึ้นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในภายหลัง³⁹ และในประเทศอาเซียนเองก็มีระยะเวลาการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่แตกต่างกันและในกลุ่มประเทศอาเซียนมีอายุความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า 10 ปี นับแต่วันที่จดทะเบียนและเจ้าของเครื่องหมายการค้าต่ออายุได้คราวละ 10 ปี ยกเว้นเมียนมาร์⁴⁰

เมียนมาร์ไม่มีกฎหมายภายในประเทศที่เป็นกฎหมายเฉพาะ ทั้งไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน ในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารวมถึงวิธีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีความแตกต่างไปจากประเทศในกลุ่มอาเซียนอื่นๆ ซึ่งเป็นการใช้วิธีการยื่นเอกสารเพื่อได้รับใบประกาศความเป็นเจ้าของ (Declaration of ownership)⁴¹ ประเทศพม่าเป็นสมาชิกขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization – WIPO) แต่มิได้เป็นภาคีของอนุสัญญาระหว่างประเทศใด ๆ รวมทั้งไม่มีข้อตกลงในเรื่องการขอถือสิทธิในวันยื่นคำขอขึ้นหลังกับประเทศไทยและระบบการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในสหภาพพม่า นั้น ใช้ระบบผู้ใช้ก่อนมีสิทธิดีกว่า ซึ่งจากหลักการตามกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศพม่า ตรายใดที่เครื่องหมายการค้า นั้นมีการใช้จริงในท้องตลาดเพื่อเป็นการชี้ให้ผู้ซื้อเห็นว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวผลิตมาจากบริษัทใดบริษัทหนึ่ง โดยเฉพาะ เครื่องหมายการค้า ก็จะเป็นเอกลักษณ์ของบริษัทนั้น ๆ และบุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะลอกเลียนเครื่องหมายการค้า นั้น หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเครื่องหมายการค้า นั้น

สิ่งที่ได้รับความคุ้มครองเรื่องเครื่องหมายการค้าในประเทศพม่า คือ เครื่องหมายการค้า และเครื่องหมายบริการ ซึ่งนิยามของเครื่องหมายการค้าอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 478 “เครื่องหมายการค้า” หมายถึง “เครื่องหมายที่ใช้แสดงให้เห็นว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายดังกล่าวเป็นสินค้าที่ผลิตโดยบุคคลใดโดยเฉพาะ” และ มาตรา 479 “เครื่องหมายที่ใช้แสดงให้เห็นว่าสังหาริมทรัพย์ใดเป็นของบุคคลใดโดยเฉพาะเรียกเครื่องหมายนั้นว่า เครื่องหมายทรัพย์สิน (Property Mark)” ในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า คุณสมบัติของเครื่องหมายจะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ (Distinctive) ในอันที่จะสามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นแตกต่างไปจากสินค้าของผู้อื่น เครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นการบรรยายถึงคุณลักษณะของสินค้า บ่ง

³⁹กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ. กฎหมายเครื่องหมายการค้าประเทศมาเลเซีย. กรมทรัพย์สินทางปัญญา.

⁴⁰นนท์ ทรชากร. กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.ksmcare.com/Article/82/30604/กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC \[2557, 2 มิถุนายน\]](http://www.ksmcare.com/Article/82/30604/กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC [2557, 2 มิถุนายน])

⁴¹Soe Phone Myint.กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.ksmcare.com/Article/82/30604/กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC \[2557, 2 มิถุนายน\]](http://www.ksmcare.com/Article/82/30604/กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC [2557, 2 มิถุนายน])

บอกแหล่งกำเนิดของสินค้า หรือเป็นเครื่องหมายที่ใช้ในทางการค้าทั่วไป ไม่ถือว่าเป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ

กรณีที่เครื่องหมายที่เล็งคุณลักษณะของสินค้า รวมถึงคำหรือข้อความที่จะใช้เป็นเครื่องหมายการค้าที่เป็นคำหรือมีภาพลามกอนาจารเครื่องหมายที่มีถ้อยคำจารึกหรือตราโลโก้ หรือสิ่งอื่นใดที่แสดงนัยถึงอำนาจของผู้จดทะเบียนซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าของที่แท้จริงเครื่องหมายที่แสดงถึงชนิดของสินค้าเครื่องหมายที่เป็นคำแนะนำสินค้าหรือสโลแกนของสินค้าเครื่องหมายที่มีสัญลักษณ์แบบสีของธนบัตรหรือมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์หรือกองทัพหลวงเครื่องหมายที่มีภาพของอดีตผู้นำพม่านายพลอ่องซาน (General Aung San) เครื่องหมายดังกล่าวข้างต้นเป็นเครื่องหมายที่ไม่อาจขอรับการจดทะเบียนได้ ทั้งนี้ภายใต้พระราชบัญญัติการจดทะเบียนมาตรา 13 บัญญัติว่า ถ้าเครื่องหมายใดมีความหมายคาบเกี่ยวในเรื่องของศีลธรรม เรื่องของกฎหมาย หรือเป็นปัญหาอันเกี่ยวเนื่องด้วยเหตุผลที่เป็นการทำผิดกฎหมาย หรือที่ควรถูกปฏิเสธเนื่องจากเป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิดเพื่อการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไม่สามารถจดทะเบียนได้

สิทธิในเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนนั้น การให้ความคุ้มครองในเรื่องเครื่องหมายการค้า มีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติการจดทะเบียน (Registration Act) สรุปได้ว่าการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นสามารถดำเนินการโดยยื่นเอกสารคำแถลงแสดงความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า (Declaration of Ownership) เมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้วก็จะมีการลงประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งเรียกกันว่า “Cautionary Notice” ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงสิทธิในเครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าให้เป็นที่รับทราบโดยทั่วถึงกันเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในประเทศพม่าสามารถฟ้องผู้กระทำละเมิดสิทธินั้นทั้งทางแพ่งและทางอาญา ทั้งยังสามารถเลือกใช้สิทธิทางแพ่งในการขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำการละเมิดใช้เครื่องหมายที่ละเมิดนั้นและสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการใช้เครื่องหมายการค้าที่ละเมิดนั้น และสามารถฟ้องคดีทางอาญาโดยขออำนาจของกรมศุลกากรให้ทำการยึดสินค้าหรือสินค้าปลอมแปลงภายใต้เครื่องหมายการค้าที่ละเมิดนั้น

ประเทศพม่าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนถึงอายุความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า แต่ในทางปฏิบัติตัวแทนพม่ามักจะแนะนำให้ผู้จดทะเบียนยื่นคำแถลงแสดงความเป็นเจ้าของ

เครื่องหมายการค้าพร้อมลงประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทุกๆ 2 ปี วิธีดำเนินการและการจัดเตรียมเอกสารกระทำเช่นเดียวกันกับในขั้นตอนการยื่นคำขอใหม่⁴²

ประเทศไทยกับสปป. ลาว ใช้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในรูปแบบเดียวกัน คือ จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าก่อนได้รับความคุ้มครองก่อน (First to File) รวมถึงระบบจัดประเภทสินค้าและบริการระหว่างประเทศก็ใช้ในรูปแบบเดียวกัน หากแต่เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไม่ใช่ 5 ปีติดต่อกันอาจถูกยกเลิกหรือเพิกถอนได้โดยบุคคลที่⁴³ สิ่งที่ได้รับคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ได้แก่ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ และเครื่องหมายร่วม โดยทั่วไปแล้ว เครื่องหมาย หมายรวมถึง สัญลักษณ์ที่มองเห็นได้และสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างสินค้าและบริการของเจ้าของต่างๆ

กรณีเครื่องหมายที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะเครื่องหมายที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือนโยบายของรัฐเครื่องหมายที่เล็งถึงคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการ หรือที่อาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าได้เครื่องหมายที่เป็นชื่อ ชง หรือสัญลักษณ์ขององค์กรระหว่างประเทศ เครื่องหมายที่เป็นชื่อ ชง หรือสัญลักษณ์ของรัฐหรือประเทศ และเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าหรือชื่อทางการค้าที่ใช้กับสินค้าหรือบริการที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย เครื่องหมายทั้งหลายดังกล่าวข้างต้น เป็นเครื่องหมายที่ไม่อาจขอรับการจดทะเบียนได้สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นในประเทศลาว รวมถึงสิทธิที่จะดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำความผิดเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของตนได้การอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถทำได้โดยจะต้องบันทึกการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวต่อกรมทรัพย์สินอุตสาหกรรมความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน มีอายุความคุ้มครอง 10 ปีนับแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถต่ออายุได้อีกคราวละ 10 ปี โดยจะต้องยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลา 6 เดือนก่อนวันสิ้นอายุแห่งเครื่องหมายการค้าดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องใช้เครื่องหมายการค้าของตนในทางการค้าหรือในการโฆษณาเพื่อเป็นการรักษาสิทธิ⁴⁴

⁴²กรมทรัพย์สินทางปัญญา.การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.ipthailand.go.th> [2557, 2 มิถุนายน]

⁴³กรีซันด์ ก้อนเทียน. กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.ksmcare.com/Article/82/30604/กฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินธุรกิจในประเทศ AEC>[2557, 2 มิถุนายน]

⁴⁴กรมทรัพย์สินทางปัญญา.อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 42.